

Ерфан Є. А.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Гук Х. Я.

*студентка факультету міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Erfan Eva

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor, Department of International Economic Relations
Uzhhorod National University*

Huk Kristina

*Student of the Faculty of International Economic Relations
Uzhhorod National University*

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ ЯК ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ДОХОДІВ

Анотація. У статті авторами проаналізовано передумови виникнення та сучасний стан податкової системи, у тому числі в провідних країнах світу. Розкрито проблемні аспекти оподаткування та їх вплив на економічну, політичну та соціальну стабільність. Визначено сутність податку не лише як джерело наповнення бюджетів різних рівнів, але й як інструмент регулювання тих чи інших соціально-економічних процесів – перерозподілу доходів між членами суспільства, стимулювання окремих видів господарської діяльності та обмеження розвитку інших тощо. Проаналізовано податок та податкову систему як важливий елемент політичної, економічної та соціальної рівноваги, в чому і полягає його важливість. Запропоновано шляхи оптимізації податкового тягаря та визначено найбільш сприятливі податкові системи у контексті дослідження досвіду провідних країн світу.

Ключові слова: податок, загальнодержавні податки і збори, податкова ставка, податкова система, державні доходи, соціально-економічні процеси.

Вступ та постановка проблеми. У процесі формування бюджету будь-якої країни чинне місце завжди посідали податкові надходження. Така роль податків та зборів зумовлена більшою мірою історично і сформувалась у вигляді плати за те чи інше благо. Існування ефективної податкової системи є передумовою державної забезпеченості коштами, які в подальшому спрямовуються на оплату праці державним службовцям, виконання соціальних програм, гарантування соціальних виплат, тобто забезпечення необхідних умов для покращення життя населення. Однак тонкою межею є запровадження ефективної податкової системи, яка буде створювати усі визначені блага для населення, та перетворення її на податковий тягар, який буде пригнічувати соціальну та економічну активність того ж населення.

Для будь-якої держави з ринковою економікою податки є своєрідним важелем регулювання та попередження негативних соціально-економічних тенденцій. Податки є своєрідним механізмом, що забезпечує взаємозв'язок між загальнодержавними інтересами та інтересами окремих суб'єктів господарювання. Саме податки визначають характер взаємовідносин між підприємцями та підприємствами усіх форм власності з державним та місцевим бюджетами, з банківськими установами, державними органами виконавчої влади тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна частка дохідної частини бюджету формується за рахунок податкових надходжень, які визначаються як податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством певної країни.

Особливостям податкових систем та зокрема податкам у системі національного та міжнародного законодавств

присвячені роботи та публікації численних дослідників податку як важливої економічно-соціальної категорії, таких як А. Смі, А. Пігу, Д. Рікардо, О.Д. Бамастрик, Б.М. Сабант, І.О. Петровська, представники Paying Taxes, Офісу з фінансового та економічного аналізу ОФЕА тощо. Ними досліджено податок як економічно-соціальну категорію, його вплив на функціонування державного апарату, податкові ставки різних країн світу та вплив величини податкової ставки на політичну, економічну та соціальну стабільність. Однак недостатньо висвітлено шляхи оптимізації податкової ставки та кількості податків та зборів, які часто є незрозумілими та необґрунтованими для більшості громадян, а також шляхи уникнення соціальної напруги та економічної нестабільності внаслідок зростання ставок податків та зборів. Тому ця стаття покликана доповнити роботи та публікації вищезазначених дослідників та узагальнити вже відому інформацію.

Метою статті є аналіз податкових систем різних країн світу та поглиблення теоретико-методологічних підходів до визначення оптимального рівня оподаткування.

Результати дослідження. Податкова система передбачає сукупність податків, зборів, інших обов'язкових платежів і внесків до державного бюджету і цільових фондів, які стягуються, поширюються та діють у встановленому законом порядку. Для прикладу, Податковий Кодекс України визначає, що податок – це обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку [1]. Податки є не єдиним джерелом надходжень до бюджету, крім них, законодавство виділяє ще збори, неподаткові надходження, благодійні, добровільні внески; саме податки визначають стабільність у надходженнях до бюджету, яка є необхідною для формування планів бюджету на наступні роки та прогнозування можливих змін.

Важливо виокремлювати поняття податку та збору, адже згідно з Податковим кодексом України [1] збір – це обов’язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій. Тобто податок за своєю суттю є безумовним платежем, який сплачується обов’язково в порядку та особами, визначеними податковим кодексом, крім того, податок не вимагає наявності у платника спеціальної вигоди.

Звернувши увагу на податкові навантаження різних країн світу, варто відзначити, що Україна не характеризується надто високими податковими ставками порівняно зі Швецією, Данією, Францією, Італією тощо (рис. 1).

На рис. 1 розглянуто податкове навантаження у країнах Європейського Союзу та Європейської асоціації вільної торгівлі згідно зі щорічним звітом Paying Taxes 2018.

Відповідно до нього найбільше податкове навантаження спостерігається у Франції, Бельгії, Австралії, Греції тощо. Так, у Франції 51,1% зарплатні прямує до державного бюджету. Найменше податкове навантаження за визначеними податками, а саме податком на прибуток, прибуток фізичної особи та іншими, відповідно до рисунку, є у Данії, Люксембурзі, Хорватії тощо.

Податкове навантаження різних регіонів світу зображено на рис. 2.

Відповідно до рис. 2 найвищим рівнем оподаткування характеризується Південна Америка – 52,6% та Африка – 47,1%. Середньозважена податкова ставка у світі станом на 2018 рік становить 40,5%.

Динаміка ж податкових показників України протягом 2013–2017 років відображена на рис. 3.

Особливу увагу серед податків в Україні слід приділити, відповідно до рис. 3, податку на доходи фізичних осіб та податку на додану вартість. Цей податок займає чільне місце в податкових системах світу, у тому числі

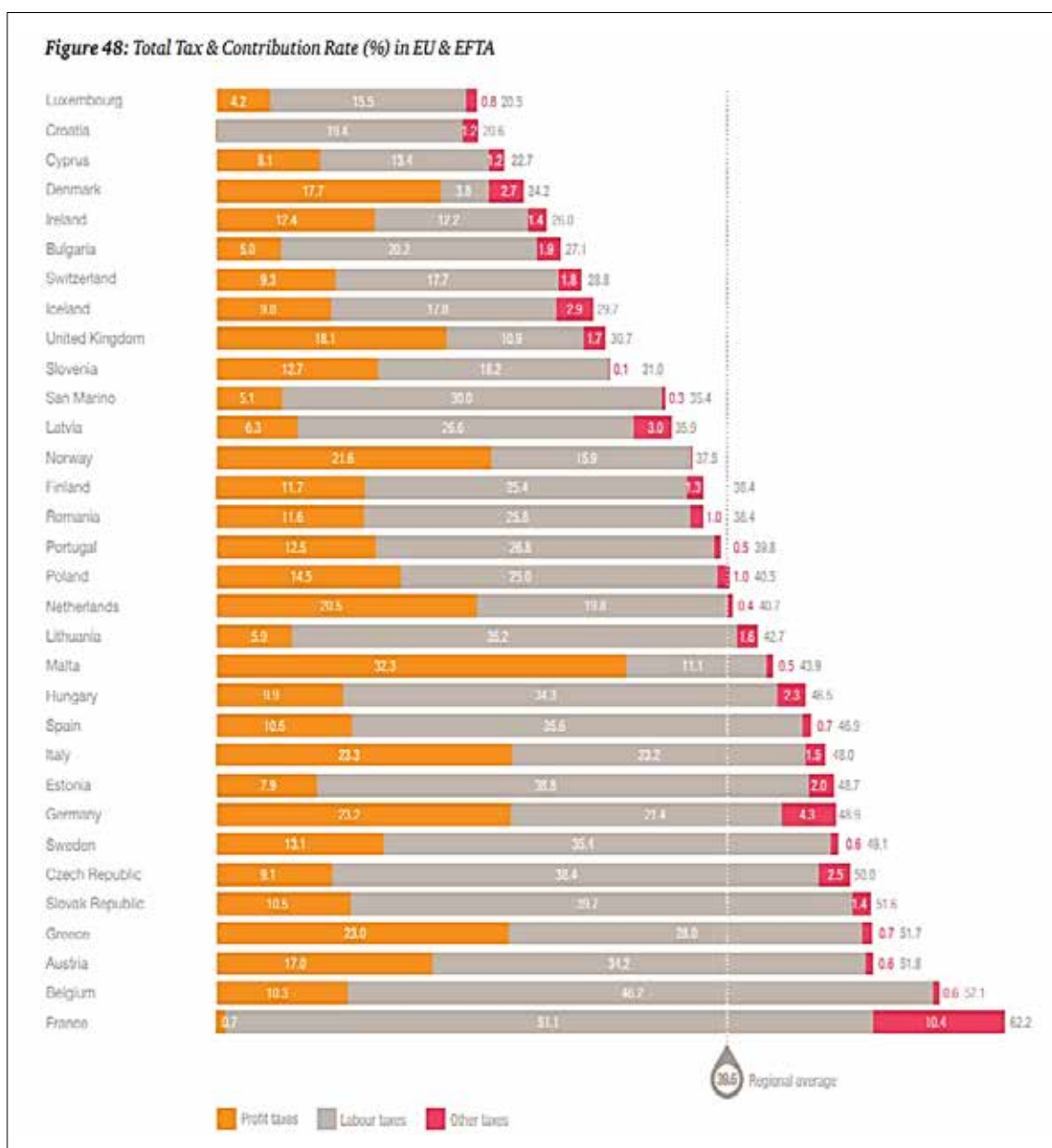

Рис. 1. Податкове навантаження у різних країнах світу станом на 2018 рік

Джерело: [2]

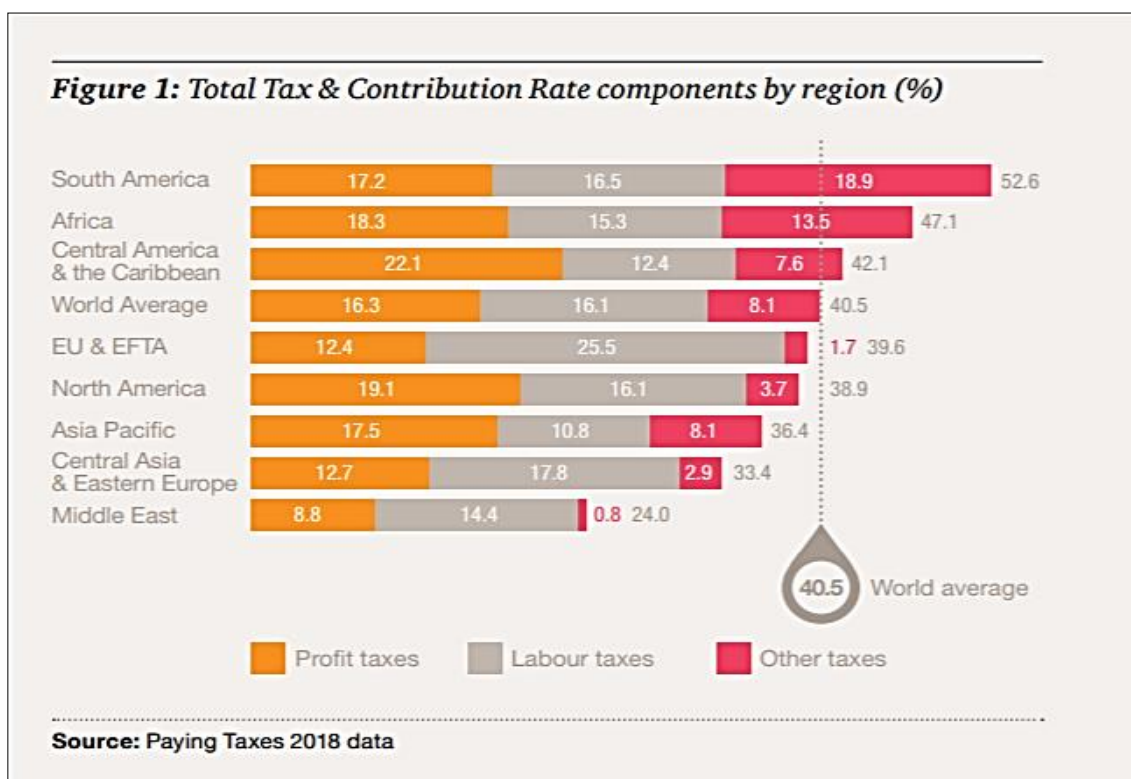

Рис. 2. Сукупна податкова ставка за різними регіонами світу станом на 2018 рік

Джерело: [2]

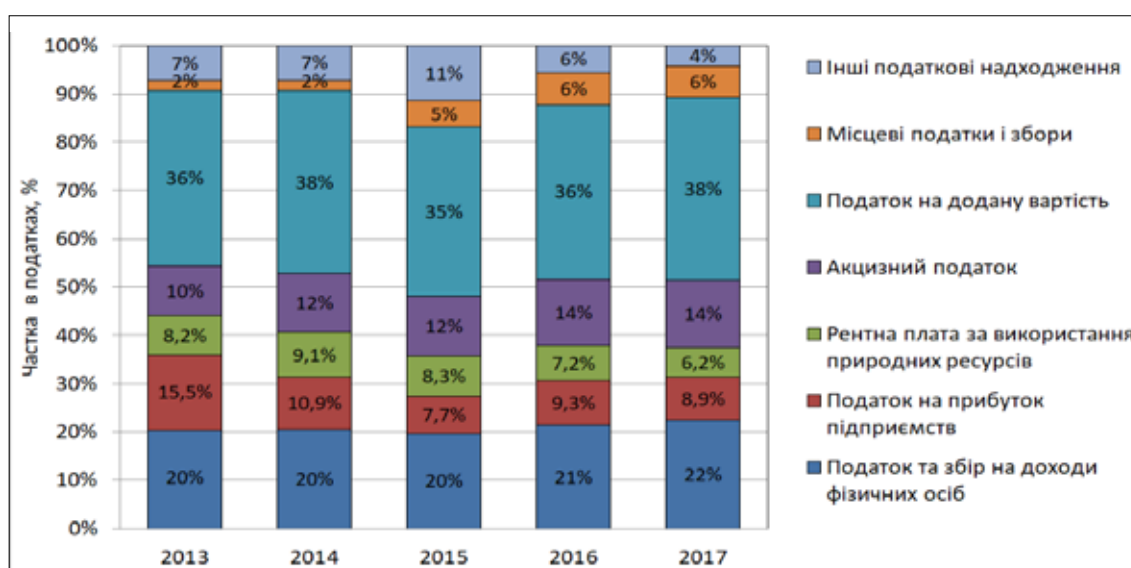

Рис. 3. Зміна структури податкових надходжень до зведеного держбюджету України за 2013–2017 роки (у відсотковому співвідношенні)

Джерело: [3]

України, а саме для більшості розвинених країн податок на доходи фізичних осіб є свого роду гарантом фінансової стабільності, соціальної справедливості та сталого економічного розвитку, а податок на додану вартість найбільш «психологічно» сприятливий.

Крім того, серед розвинених країн є звичним використання прогресивної шкали оподаткування, згідно з якою основним критерієм встановлення податкових ставок є співвідношення між найбільш багатими та найбільш

бідними верствами населення. Такий підхід об'єктивно повинен забезпечувати соціальну справедливість серед населення, перерозподіл коштів від багатших до бідніших і загалом сприяти покращенню загального рівня життя в країні, забезпечуючи гідну соціальну політику. В Україні, на відміну від більшості країн Європи з прогресивними ставками податків, діє плоска система оподаткування («flat rate»). Ефективним підходом до зняття соціальної напруги та забезпечення належної сплати податків є

диференціація податкових ставок у різних країнах світу. Прикладом може слугувати досвід Австралії, в якій є п'ять ставок оподаткування, що варіюються залежно від рівня доходу. У Канаді не оподатковуються доходи розміром до 10 382 доларів. Ставки податку в США поділяються на шість рівнів та залежать від сімейного статусу особи. У Китаї звільняються від оподаткування найбідніші верстви населення та мешканці сільської місцевості [4, с. 170–174].

Незважаючи на відносну оптимізацію кількості та «вартості» податків у багатьох країнах світу, є їх велика різноманітність. Так, для прикладу, основними податками та зборами в Німеччині є: прибутковий податок на фізичних осіб, податок на корпорації, податок на додану вартість, промисловий податок, податок на майно, поземельний податок, податок, який сплачується під час купівлі земельної ділянки, страхові внески, податок на спадщину і дарування, автомобільний податок, податок на утримання пожежної охорони, акцизи на каву, цукор, мінеральні масла, вино-горілчані і тютюнові вироби [5, с. 78–81]. У таблиці 1 відображено сукупні надходження від податків та соціальних внесків у Європейському Союзі та Єврозоні станом на 2015–2017 роки. Відповідно до таблиці 1 податкові та соціальні надходження, а саме їх частка у сукупних доходах держави, зростає. Ця динаміка особливо помітна у найбільш розвинених країнах світу. Це зростання сягає близько 5–20% у різних країнах Європейського Союзу та Єврозони. Така тенденція зумовлена підвищенням соціальних стандартів, державних видатків на підтримку деяких верств населення, охорону здоров'я, освіту, пенсійне забезпечення тощо.

Відповідно до таблиці 1 сукупні надходження у Данії, для прикладу, у 2017 році зросли на 5,5% порівняно з 2015 роком, у Чеській Республіці – на 18%, у Німеччині – на 9,5%.

У відсотковому відношенні до ВВП сукупні надходження від податків та соціальних внесків, зокрема у розвинених країнах, є досить значними, що відображено у таблиці 2.

Відповідно до таблиці 2 у країнах Європейського Союзу та Єврозони частка податкових надходжень у ВВП становить близько 40%. У Данії цей показник сягнув у 2017 році 46,5%, а в Бельгії – 47,3%, що є свідченням того, що населення країни забезпечує потреби держави майже наполовину.

А отже, податкові надходження займають провідне місце серед методів мобілізації бюджетних ресурсів та інструментів державного регулювання економіки. У структурі доходів бюджетів усіх рівнів податкові надходження грошових коштів становлять більш ніж 80% від загальної суми доходів та формуються за рахунок обов'язкової мобілізації до бюджетів податків, зборів та обов'язкових платежів, сукупність яких утворює податкову систему.

Оподаткування – важливий фактор, що впливає на стан ринкової рівноваги (market equilibrium), формуючи попит на пропозицію на внутрішньому ринку. Оподаткування породжує також ефект політичної рівноваги (political equilibrium): відповідна стану рівноваги корисність (вартість, кількість) забезпечуваних державою суспільних благ і соціальних послуг залежить від суми податків, яка припадає на кожну одиницю благ, оскільки податковий тягар на кожного з платників впливає на характер його

Таблиця 1

Сукупні надходження від податків та соціальних внесків у деяких країнах світу за 2015–2017 роки (млн. євро)

	2015	2016	2017
European Union (current com	5,879,327.7	5,970,010.1	6,180,143.1
European Union (before the a	5,862,702.5	5,952,364.0	6,161,641.2
European Union (25 countries	5,804,650.4	5,893,214.1	6,097,982.8
European Union (15 countries	5,486,833.3	5,562,321.6	5,735,580.6
Euro area (19 countries)	4,338,331.1	4,460,874.0	4,642,842.9
Euro area (18 countries)	4,327,405.1	4,449,211.3	4,630,257.6
Euro area (17 countries)	4,320,012.7	4,441,340.7	4,621,780.0
Euro area (16 countries)	4,313,100.0	4,434,016.7	4,613,980.5
Euro area (15 countries)	4,287,637.1	4,407,702.6	4,585,831.0
Euro area (13 countries)	4,278,682.4	4,398,287.7	4,575,466.1
Euro area (12 countries)	4,264,352.3	4,383,335.8	4,559,642.8
Euro area (11 countries)	4,193,797.3	4,309,444.8	4,484,281.8
Belgium	195,428.6	198,261.6	207,511.7
Bulgaria	13,157.5	13,940.8	15,249.8
Czechia	57,393.7	61,400.3	67,846.1
Denmark	129,131.1	132,015.4	136,274.8
Germany (until 1990 former t	1,212,039.0	1,269,517.0	1,327,857.0
Estonia	6,912.8	7,324.0	7,799.5
Ireland	62,559.0	65,625.0	69,001.0

Джерело: [6]

Сукупні надходження від податків та соціальних внесків у деяких країнах світу за 2015–2017 роки (у відсотковому співвідношенні)

	2015	2016	2017
European Union (current composition)	39.7	39.9	40.2
European Union (before the accession of Bulgaria and Romania)	39.7	39.9	40.2
European Union (25 countries)	39.8	40.1	40.4
European Union (15 countries)	40.2	40.5	40.8
Euro area (19 countries)	41.2	41.2	41.4
Euro area (18 countries)	41.2	41.2	41.5
Euro area (17 countries)	41.3	41.3	41.5
Euro area (16 countries)	41.3	41.3	41.5
Euro area (15 countries)	41.3	41.3	41.6
Euro area (13 countries)	41.4	41.4	41.6
Euro area (12 countries)	41.4	41.4	41.6
Euro area (11 countries)	41.4	41.4	41.6
Belgium	47.5	46.7	47.3
Bulgaria	29.1	29.0	29.5
Czechia	34.1	34.8	35.4
Denmark	47.3	46.8	46.5
Germany (until 1990 former GDR territory included)	39.8	40.2	40.5
Estonia	33.5	33.8	33.0
Ireland	23.8	24.0	23.5

Джерело: [6]

суспільного вибору в процесі становлення його політичної свідомості. І, безперечно, впливає на соціальну рівновагу, перетворюючи податок на об'єктивну необхідність та виконання громадського обов'язку чи податковий тягар.

Саме тому чимало дослідників досі перебувають у пошуці «оптимальної» та найбільш дієвої системи оподаткування. Для прикладу, абстрактна модель залежності між зростанням податкових ставок, доходами бюджету і податковою базою була розроблена А. Лаффером у вигляді графіка, що дістав назву «крива Лаффера» (рис. 4), за якою граничною ставкою для податкового вилучення до бюджету, у межах якої збільшується обсяг податкових надходжень до бюджету, є її рівень m , за яким починається «заборонна зона» з погляду як податкового тягара, так і податкової бази. А. Лаффер вважав, що оптимальною є

$m = 30\%$ суми доходів, а ставка в 40–50% – це «заборонна зона» [7, с. 69–73].

Відповідно до кривої Лаффера (рис. 4), оподаткування більшості країн світу знаходиться у забороненій зоні, що пригнічує бізнес-середовище, зумовлює соціальну напругу та зменшує сукупні надходження до бюджету, викликаючи тінізацію економіки. Доводиться констатувати, що питання про оптимізацію частки податкових надходжень до державного бюджету та до ВВП поки не знайшов в економічній літературі однозначного вирішення, незважаючи на досить багато дискусій і спроб відповісти на нього з використанням найрізноманітнішого інструментарію.

Серед способів оптимізації податкового навантаження виокремлюють спосіб фінансової стабілізації, що часто передбачає збалансування бюджету за одночасного скороченні податків, для прикладу прибуткових. Рональд Рейган, будучи на посаді президента США, запропонував Конгресу зменшення бюджетного дефіциту шляхом систематичного скорочення витрат на соціальні програми, у тому числі безоплатного й дитячого харчування, медичної допомоги, допомоги самотнім матерям тощо. Таким чином, прибутковий податок в 1981 році був скорочений на 5% [8]. Однак спрямування державної політики багатьох високорозвинених країн на забезпечення високих соціальних стандартів зумовлює лише «подорожчання» податків.

Прикладом переважання соціальних видатків у забезпеченні виконання загальнодержавних функцій є наведені на рис. 5 статті видатків державного бюджету в Україні станом на 2017–2018 роки. Серед категорій видатків виокремлено: загальнодержавні функції, обслуговування

Рис. 4. Крива Лаффера

Джерело: [7, с. 69–73]

Категорія видатків	2017 (зі змінами)	2018 (1 читання)	2018 (2 читання)	2017, % ВВП	2018 (2), % ВВП	2017, % ВВП (Зведений бюджет)	% ВВП (Зведений бюджет)
Загальнодержавні функції	147 997	176 550	177 186	5,2%	5,3%	6,1%	6,3%
в т.ч. обслуговування боргу	113 268	130 200	130 200	4,0%	3,9%		
Оборона	73 288	85 697	88 566	2,6%	2,7%	2,6%	2,6%
Громадський порядок, безпека та судова влада	82 680	107 571	109 363	2,9%	↑3,3%	2,9%	3,3%
Економічна діяльність	43 900	75 492	84 008	1,5%	↑↑2,5%	3,7%	4,0%
в т.ч. Дорожнє господарство	17 408	27 760	30 993	0,6%	↑0,9%		
Субвенція на ремонт і утримання доріг	-	11 409	11 531	-	↑0,3%		
Вугільна галузь та інші галузі з видобутку твердого палива	2 247	863	2 563	0,1%	0,1%		
Сільське господарство	9 784	12 656	14 635	0,3%	0,4%		
Державний фонд регіонального розвитку	3 500	8 100	6 000	0,1%	0,2%		
Електроенергетична галузь	31	667	667	0,0%	0,0%		
Житлово-комунальне господарство	39	139	344	0,0%	0,0%	0,9%	0,7%
Охорона здоров'я	78 512	85 301	86 652	2,8%	↓2,6%	3,4%	3,5%
в т.ч. Медична субвенція	55 920	51 429	57 367	2,0%	↓1,7%		
Інші субвенції на охорону здоров'я	6 507	4 053	4 053	0,2%	0,1%		
Освіта	93 346	103 531	105 001	3,3%	3,2%	6,3%	6,4%
в т.ч. Освітня субвенція	52 593	61 261	62 153	1,8%	1,9%		
Інші субвенції на освіту	259	1 974	1 974	0,0%	0,1%		
Соціальний захист та соціальне забезпечення	276 414	269 809	286 663	9,7%	↓8,6%	10,0%	9,1%
в т.ч. Пенсійний фонд України	141 315	141 315	139 313	5,0%	4,2%		
Субвенція на соціальний захист	55 311	59 643	61 870	1,9%	1,9%		
Субвенція на пільги ЖКГ та паливо/газ	68 656	57 789	73 708	2,4%	2,2%		
Духовний та фізичний розвиток	7 979	8 304	10 534	0,3%	0,3%	0,9%	0,8%
Охорона навколишнього природного середовища	4 128	4 297	4 566	0,1%	0,1%	0,3%	0,0%
Міжбюджетні трансфери (окрім освітніх, медичних та пільг ЖКГ)	32 819	31 438	35 753	1,2%	1,1%	-	
Всього витрати бюджету	841 103	948 129	988 634	29,6%	29,7%	37,0%	36,8%

Рис. 5. Показники видатків Державного бюджету в Україні станом на 2017–2018 роки

Джерело: [9]

боргу, оборону, громадський порядок, безпеку та судову владу, дорожнє господарство, сільське господарство, охорону здоров'я, медичну субвенцію, освіту, соціальний захист та соціальне забезпечення, духовний та фізичний розвиток тощо.

Так, для прикладу, в Україні (рис. 5) видатки з Державного бюджету на освіту становлять 103 531 000 грн станом на 2017 рік, що становить 3,3% від ВВП, у 2018 році – 105 001 000 грн – 3,2% від ВВП. Пенсійний фонд у 2018 році сягнув 5% від ВВП, медична субвенція – 1,7% тощо.

Отже, українське суспільство бере безпосередню участь у своєму формуванні, сплачуючи відповідним чином податки та збори, визначені законодавством. У розвинених країнах ці показники є дещо вищими (рис. 6).

Найбільш «соціальними» країнами відповідно до рис. 6 є Франція – 31,2% від ВВП становлять соціальні видатки, також Бельгія – 28,9%, Фінляндія – 28,7% тощо, що і зумовлює значне податкове навантаження у вищезазначених країнах світу, однак одночасно забезпечує гідний рівень життя.

Висновки. Історія розвитку системи оподаткування свідчить про те, що податки можуть бути не лише джерелом наповнення бюджетів різних рівнів, а й інструментом регулювання тих чи інших соціально-економічних процесів – перерозподілу доходів між членами суспільства, стимулювання окремих видів господарської діяльності та обмеження розвитку інших. Якщо податки економічно не обґрунтовані, то вони пригнічують розвиток підприємств

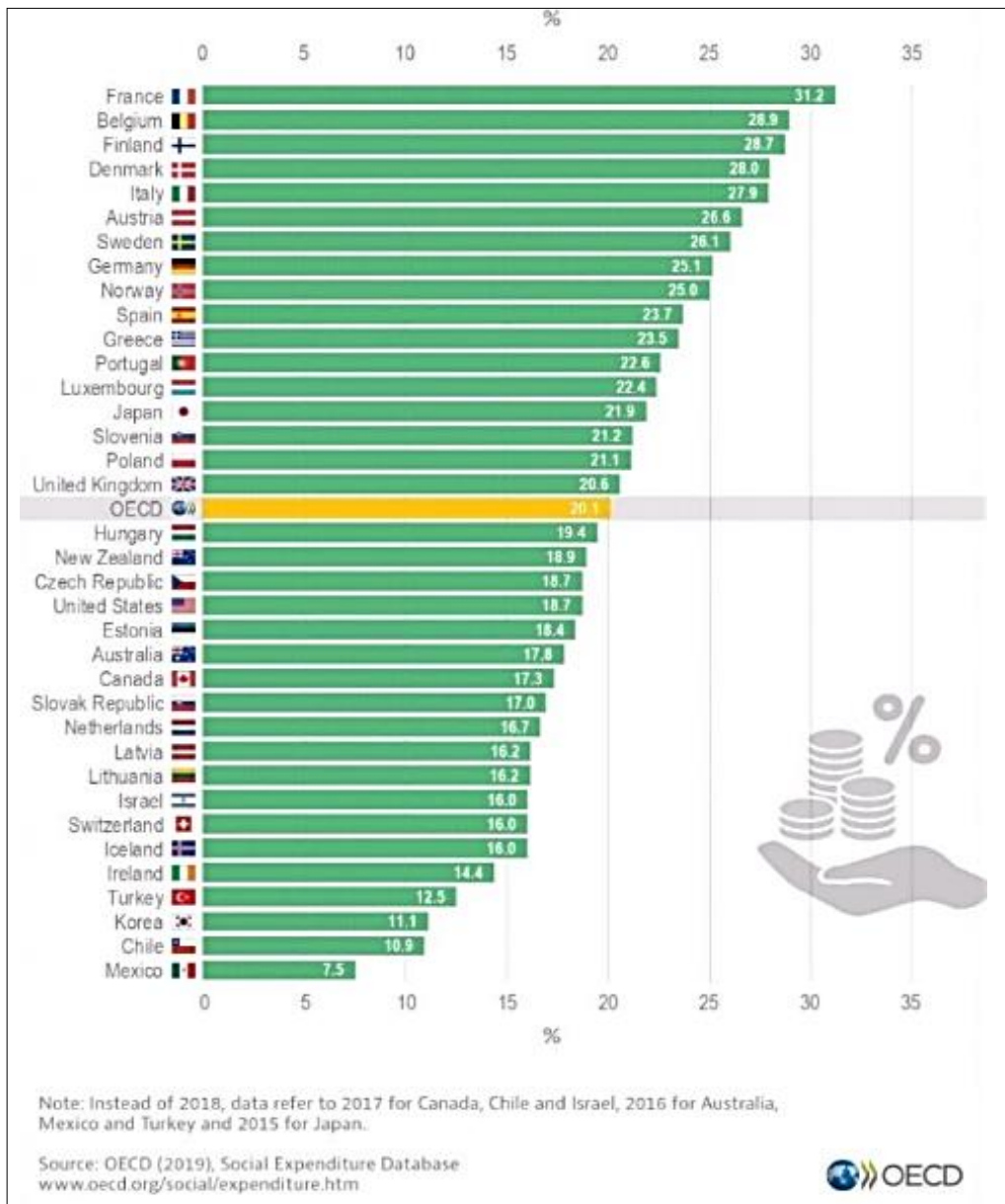

Рис. 6. Сукупні соціальні видатки в різних країнах світу станом на 2017 рік у відсотковому відношенні до ВВП

Джерело: [10]

і стимули до праці та спричиняють несправедливий перерозподіл доходів між соціальними групами, і навпаки. Також варто зазначити, що податкова ставка характери-

зується індивідуальністю, а отже, визначаючи її межі, необхідно враховувати усі можливі економічні, політичні, соціальні фактори та національні особливості.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. Київ, 2010. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Paying Taxes. – 2019. URL: https://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc_paying_taxes_2018_full_report.pdf.
3. Державна служба статистики та державної казначейської служби України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
4. Ткаченко Н. М., Горова Т.М., Ільченко Н.О. Податкові системи країн світу та України. Облік і звітність: навчальний посібник. Київ: Алеута, 2005. 554 с.
5. Іванов Ю.Б., Крисоватий А.І., Кізима А.Я., Карпова В.В. Податковий менеджмент: навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 525 с.
6. Евростат [Електронний ресурс] URL: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu>.
7. Уразов А.У, Саух І.В, Маслак П.В. Основи економічної теорії: навчальний посібник. Житомир: 2004. 314 с.
8. Ronald Reagan [Електронний ресурс] URL: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/politics/specials/reagan/?noredirect=on>.
9. Центр економічної стратегії [Електронний ресурс] URL: https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/budget-2018_flash.pdf.
10. Social spending [Електронний ресурс] URL: <https://data.oecd.org/social/spending.htm>.

**ОБЩЕГОСУДАРСТВЕННЫЕ НАЛОГИ И СБОРЫ
КАК ОСНОВНЫЕ ИСТОЧНИКИ ФОРМИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ДОХОДОВ**

Аннотация. В статье авторами проанализированы предпосылки возникновения и современное состояние налоговой системы, в том числе в ведущих странах мира. Раскрыты проблемные аспекты налогообложения и их влияние на экономическую, политическую и социальную стабильность. Определена сущность налога не только как источник наполнения бюджетов разных уровней, но и как инструмент регулирования тех или иных социально-экономических процессов – перераспределения доходов между членами общества, стимулирования отдельных видов хозяйственной деятельности и ограничения развития других и тому подобное. Проанализирован налог и налоговая система как важный элемент политического, экономического и социального равновесия, в чем и заключается его важность. Предложены пути оптимизации налогового бремени и определены наиболее благоприятные налоговые системы в контексте исследования опыта ведущих стран мира.

Ключевые слова: налог, общегосударственные налоги и сборы, налоговая ставка, налоговая система, государственные доходы, социально-экономические процессы.

FEDERAL TAXES AND FEES AS THE MAJOR SOURCES OF STATE INCOME FORMATION

Summary. One of the important issues of our time is the development of a tax system aimed at promoting the economic and social situation of citizens. The functioning of an effective tax mechanism in a given country is conditioned by the right choice of strategic and tactical objectives of tax policy, the choice of fiscal instruments that will help achieve concrete results. One of the most commonly used instruments is the tax. Changing the volume of tax revenues, tax rates, forms and methods of taxation, the application of tax privileges significantly affect the internal economic processes. In this scientific publication, the authors analyze the preconditions for the emergence and modern state of the tax system, including in the leading countries of the world. The problem aspects of taxation and their influence on economic, political and social stability are revealed. The urgency of this article is to identify and analyze existing tax mechanisms, research work and electronic sources devoted to the study of such a socio-economic phenomenon as the tax and the proposal of new methods and means of diversifying the tax burden in the world by determining the optimal tax rate and the most favorable types of tax. Consequently, the essence of the tax is determined not only as a source of filling the budgets of different levels, but also as a tool for regulating certain social and economic processes, namely, redistribution of income among members of society, stimulation of certain types of economic activity and limitation of the development of certain industries. The tax mechanism and the tax system are analyzed as an important element of political, economic and social equilibrium. In this article, we suggest ways to optimize the tax burden and identify the most favorable tax systems in the context of studying the experience of leading countries.

Key words: tax, national taxes and fees, tax rate, tax system, state revenues, socio-economic processes.